

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

26. An Reges, & Principes possint de bonis incertis illicite acquisitis
compensationem facere? vel an hæc compensatio ad Summum
Pontificem pertineat? Et quid, si Pontifex id non prohibeat? Et an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

ultimo respondeo cum Andrea Mendo *loc. cit. num. 19.* Pontificiam privilegia, & excommunicationes non statuere illam sententiam ut certam, vel definire; sed eam sequentes, velut probabilem, & forte ipsi certiore, eiusmodi privilegia indulgisse; excommunicationisque poenam in eos, acceperunt, qui suam ipsorum sequentes sententiam, prava conscientia prædicta bona retinere; quæ tamen poena sectantes nostram sententiam non urgebit, nec in illam incidet, quamvis bona inuenta non manifestent, nec tradant. Consuetudo demum, à qua arguitur, non est constans, quin potius credam, consuetudinem contrariam plus vigere; & inuentores sibi res inventas appropriare, (utinam id præsent post diligentiam in domino inuestigando adhibitam) cum non desint, qui eis sententiam nostram, saltem probabilem (de quo dubitari nequit, inspecta autoritate extrinseca) indicent, quam libentius sequentur, quam oppositam.

7. Nota tamen hæc, quod inuentor qui bona sibi quæ reperit applicavit, domino comparente tenetur ea ipsi reddere, dum tamen compareat antequam transeat tempus necessarium ad præscribendum, seu usucipiendum iuxta qualitatem rei inuenta; de quo tempore expresso tractant Iuristæ in *tit. de præscript. & in tit. de usucapion.*

Sup. hac regula lege supra doctrinam Ref. 24 per totam & ref. eius primæ, & secundæ annot.

8. Itaque concludo, & oppono circa præsentem difficultatem in praxi sapius occurrentem, regulam generalem. Quando bona incerta sunt iniuste acquisita, nec post adhibitam sedulam diligentiam dominus comparere, debentur piis operibus. Quando autem sunt iuste occupata, ut sunt inuenta, post eam diligentiam, potest quis sibi asseruare, cum intentione reddendi ea domino, si compareat intra legitimum tempus, de quo paulo infra. Ita Mendo *num. 21.* qui tandem concludit nullam esse in conscientia obligationem reddendi, bona incerta inuenta, siue inanimata, siue animata, Cruciatæ, aut Sacris Religionibus Trinitatis, vel Beatæ Mariæ de Mercede. Etenim inuentor tuta conscientia potest sibi ea bona asseruare; & privilegia, ac excommunicationes quævis, etiam quæ nuncupantur Paulinæ, & solent à Fratribus Prædicatorum Religionum pro bonis inuentis, sibi manifestandis impetrari, contrarium non conuincunt, ut constat ex *num. 19.* Idemque dicendum est de Cruciatæ, quamvis excommunicationis poenam ferat contra detentores eiusmodi bonorum. Verum tamen est, in foro externo compellendum fore inuentorem à prædictis, ut inuenta tradat, si de illis constet. Vide etiam Castrum Palaum *n. 7. tr. 31. dist. vi. puncti. 29. n. 6.*

RESOL. XXIV.

An Reges, & Principes de bonis incertis illicite acquisitis, possint compensationem facere, vel an hæc compensatio ad summum Pontificem pertineat?

Et quid si Pontifex id non prohibeat?

Et an Hispani, & eorum successores, qui iniusto bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida, an possint, & possunt cum Rege facere compensationem? Ex p. 11. tract. 8. & Misc. 8. Ref. 19.

§. 1. **N**egant Sotus, Villalobos, Ludouicus à Cruz, Trullench, & Rodriguez. Affirmat Henriquez, cuius sententiam nouissime mordicus sustinet Andreas Mendo in *Bull. Cruc. disp. 32. cap. 4. nu. 34.* quia etiam si iniuste sint illa bona acquisita, dum dominus est incertus, succedit Respublica loco veri Domini, qui sanè non iniquus esse debet in ea successione, cum sit filius, & membrum eius Respublicæ, & aliunde ex iure gentium non distinguitur, aut limitatur hoc dominium;

præsertim cum id ius commune sit omnibus gentibus, inter quas plura sunt Regna Gentilium, & in his non datur alius, qui ea bona possit dispensare, remittere, aut componere; atque ad Respublicam in hæc munera sufficit; ergo ea potest prædicta bona componere, sicut potest remittere, aut applicare in aliqua opera ipsi Respublicæ utilia.

2. Nec obstat dicere cum aduersariis, Principes non solere bona incerta male acquisita componere. Quippe hoc non probat defectum potestatis in illis, sed conscientiam non exercendi illam publicè, ac per leges, sicut per leges eam exercent circa bona incerta iniuste acquisita, qualia sunt inuenta; tum quia in poenam culpæ, quæ interuenit in acquisitione iniusta eorum bonorum, potest à Principibus ea compositio negari. Alias responsiones adducit etiam Andreas Mendo, qui etiam responderet ad alia argumenta aduersariorum; & ex sua sententia duo Corollaria infert.

3. Primum, casu quo milites iniuste aliquam urbem lassissent, ita non facile constaret de dominis, quibus ualiquique miles nocumentum intulerat, vel etiam omnes simul, posse Regem, aut Dominum Urbis cum eis militibus compositionem facere super damno illato, quantumuis incolæ Urbis iniusti essent, dum non constaret, quisnam esset damnificatus. Imò est constitutum, possit alio titulo Rex eam compositionem facere, nempe pro communi pace; habet enim Rex dominium altum bonorum, quæ sui subditi possident, ut eis utatur, cum bonum publicum cui priuatum cedere debet, exposcit. Assentitur huic illationi Sotus *de iust. l. 4. q. 7. artic. 1. ad 1.* Cordub. *l. 1. quest. 39. & lib. 5. quest. ultim. P. Henriquez lib. 7. de indulgent. cap. 33. num. 3.*

4. Alterum corollarium infert Pater Mendo videlicet, Hispanos quosdam, eiusque successores, qui apud Indos iniusto bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida possunt, & posse cum Rege facere compositionem: quia cum non possit agnosci verus dominus, nec eius hæres, Rex succedit loco veri domini, & aliunde, cum ea bona fuerint Indorum infidelium, de bonis eorum nihil Pontifex disponit. Quamuis, quia ea bona iam ad fideles pertinuerunt, indicat tutius Pater Henriquez ubi supra, simul cum Pontifice compositionem facere, & sic mouet Episcopus Chiapæ *tr. de reg. confess. India prop. 3.* Ego quidem licet non inficiet hoc esse tutius illud tamen tutum esse censeo, quia bona illa iniuste à fidelibus acquisita, non sunt infidelium, sed infidelium; bona autem infidelium non subiacent clauibus Ecclesiæ, Rex verò succedit in ea bona loco veri domini, quia Rex est legitimus Indorum, ut patet primo como de iure Indiarum innumeris conuincit rationibus Don Ioannes de Solorzano. Hæc omnia docet Mendo, cuius sententiam tanquam probabilem nouissime admittit etiam Pater Escobar in *Theol. moral. tom. 1. lib. 7. cap. 38. Probl. 1. n. 817.*

5. Sed omnia superius dicta corraerent secundum opinionem Castrum Palaum *rom. 4. tr. 15. puncti. vlt. n. 1. num. 5.* ubi docet, latam esse legem in *cap. Tude vsuris*, ex qua apparet, Principes non posse compositionem iniquam facere, sed hoc ad Pontificem spectare. Vide etiam Gasparem Hurtadum *de iustitia disp. 11. dist. 6.* ubi sic ait; Non solum Pontifex habet auctoritatem ad compositionem faciendam super debitis incertis, sed etiam Princeps secularis, dum Pontifex id non prohibeat, aut præueniat, ut de facto præuenit, applicando debita incerta, saltem aliqua pauperibus. Ita ille. Sed hi Auctores nimis generaliter loquuntur, & quidam de bonis incertis non illicite acquisitis posse Principes disponere tradit ex communi Doctorum sententia Ioannes Dicastillo *de iust. l. 2. tra. 7. 2. disp. 9. dub. 1. n. 371. & ad cap. Tude vsuris adductum à Palaio, vi-*

de expositionem apud Mendo ubi supra cap. 1. num. 21. & 22.

RESOL. XXVII.

An consulens furtum, homicidium, &c. & dubitans an ex suo consilio sequatur sit furtum aut mors, teneatur restituere?

Et in dicto casu, an consulens teneatur restituere totum damnum vel tantum partem pro quantitate dubij?

Et an excusetur a tota restitutione si homicida ei asserat, ad homicidium vel furtum perpetrandum non fuisse motum ex consilio?

Et quid est dicendum, quando hortatu suo magis confirmavit alterum, certo proposito determinatum, ad damnum faciendum, vel ut citius, & expeditius damnum inferatur?

Et quid si hortatu suo causa fuerit, ut maius damnum inferatur?

Ex quibus inferitur a fortiori, quod qui furi ascendenti scalam teneat, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet, vel si alicuius obsequium praestet in asportando res furtivas, &c. an in casibus talis non teneatur ad restitutionem? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. I. Ref. 85. alias 84.

quando homicida est dignus, vel alia coniectura concurrant, sed ego vix dixi, absolute teneo in tali dubio consulentem post adhibitam diligentiam, si adhuc dubius remaneat, ad nullam teneri restitutionem.

4. Notandum est etiam hic obiter contra Caietanum 2. 2. q. 62. art. 7. Medinam de rest. 7. q. 8. & Sotum de iust. lib. 4. q. 7. art. 3. quod qui alterum certo proposito determinatum ad damnum inferendum suo hortatu magis adhuc confirmavit, non obligatur ad restitutionem; & hoc verum puto contra Valquez opusc. de rest. c. 9. §. 1. dub. 2. n. 32. Molinam disp. 7. c. 6. num. 3. & alios, etiam si hortatu suo causa fuerit ut citius, aut expeditius damnum inferretur, quod si contra Molinam hoc citato n. 2. & Adrianum in 4. de rest. ubi de concurrentibus cum fore dub. 1. quod si inquam, suafione, vel hortatu causa fuerit, ut maius damnum inferatur quam alioquin illatum fuisset, tenetur tantum de excessu; & horum omnium rationem adducit Layman in Theol. moral. lib. 2. sect. 5. tract. 2. c. 5. n. 2. & alij penes ipsum. Ex his inferitur a fortiori, quod qui furi ascendenti scalam teneat, quam etsi nemo teneret, tamen ascenderet, vel si alicui obsequium praestet in asportando res furtivas, quas sine cuiusquam subsidio auferret tamen, & furaretur, in his, inquam, casibus, & similibus, talis non tenetur ad restitutionem, quidquid in contrarium asserat Valquez opusc. de rest. c. 9. §. 2. dub. 2. quia talis cooperatio fuit tantum materialis in effectum formaliter non influens; quia sine ea hoc numero damnum ab hoc damnificante iam illatum fuisset. Et ita docent DD. quos citat & sequitur doctus Layman ubi supra.

RESOL. XXVIII.

An si quis consilio suo confirmavit furem, vel hortatu suo causa fuit, ut citius furaretur, teneatur ad restitutionem? Et an si furi furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet, & si asportando rem furatam adiuves aliquem, quam sine tuo auxilio auferret, tamen, & furaretur, tenearis ad restitutionem? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. I. Ref. 47.

§. 1. Affirmative respondent Navarra lib. 3. cap. 4. n. 15. 35. & 67. Molina tom. 2. disp. 736. n. 3. Valquez opusc. de rest. c. 9. §. 1. dub. 1. in fine, & dub. 2. n. 32. Malderus in 2. 2. tract. 4. c. 1. dub. 2. Villalobos in summa. tom. 2. tract. 11. diff. 8. Caietanus in 2. 2. q. 62. art. 7. Medina C. de rest. q. 7. & 8. Sotus lib. 4. q. 7. art. 3. & alij.

2. Sed mihi contraria sententia probabilis videtur, sicut visa est Lessio lib. 2. c. 13. dub. 2. n. 8. & Layman in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 2. c. 5. n. 1. Et ratio est, quia in tali casu non fuit causa substantiae damni, sed modi, vel circumstantiae, cum qua mandatur executioni, v. gr. ut quod fiat hoc tempore, hoc loco, hoc instrumento, hoc modo, vel cum hoc incremento. Ergo non tenetur substantiam damni restituere Dicendum est igitur, quod si aliquis iniustum damnus alteri inferre decreverat, & tu magis consilio, vel hortatu etiam confirmasti, ad damni restitutionem non teneris, etiamsi hortatu tuo causa fueris, ut citius aut expeditius damnus inferretur, si hortatu tuo causa fuisset, ut maius damnus inferretur, quam alioquin illatum fuisset, teneris tantum de excessu, quidquid asserant Molina dicta disp. 736. n. 2. & alij. Et a fortiori contra Valquez opusc. de rest. c. 9. §. 1. dub. 2. si furi furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam etsi nemo teneret, tamen ascenderet; & si asportando rem furtivam, adiuves aliquem, quam sine tuo subsidio auferret tamen, & furaretur; non teneris ad restitutionem. Haec omnia Layman, & alij, multum ad praxim conducunt, ex quibus multos scrupulos, & onera restitutionem pra-

Sup. hoc in Ref. 1. not. praeterita in fine eiusdem §. 1. Sup. hoc in Ref. praeterita §. vii.

Sup. hoc in Ref. 1. not. praeterita in fine eiusdem §. 1. Sup. hoc in Ref. praeterita §. vii.

Sup. hoc in Ref. 1. not. praeterita in fine eiusdem §. 1. Sup. hoc in Ref. praeterita §. vii.

Sup. hoc in Ref. 1. not. praeterita in fine eiusdem §. 1. Sup. hoc in Ref. praeterita §. vii.